

**ФІКСАЦІЯ ДІЙ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ КВАЛІФІКОВАНІ
ЯК ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ РОСІЙСЬКИМИ ВІЙСЬКОВИМИ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В 2022-2023 РОКАХ**

Дар'я Костянтинівна БАРБАШ,

*здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового
рівня (доктор філософії з Права) Національного
аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”
<http://orcid.org/0000-0001-7814-9620>
d.barbash@khai.edu*

Науковий керівник: *Філіпенко Н. Є., докт. юрид.
наук, професор, професор закладу вищої
освіти кафедри права гуманітарно-правового
факультету Національного аерокосмічного
університету ім. М. Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”*

24 лютого 2022 російська федерація розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну, що супроводжується, зокрема, руйнацією цивільних об'єктів, критичної інфраструктури та численними жертвами серед мирного населення. Враховуючи, що вказаний збройний конфлікт підпадає під ознаки міжнародного, останній регламентується, нормами чинного міжнародного гуманітарного права, включаючи Женевські конвенції та Протоколи до них.

За весь час збройного протистояння внаслідок військової агресії росії проти України у 2022-2023 роках, були зафіксовані випадки вчинення російськими військовими дій заборонених законами та звичаями війни, які можуть бути кваліфіковані як воєнні злочини.

Поняття “воєнних злочинів” міститься в ч.2 ст. 6 “Статуту Міжнародного військового трибуналу для суду та покарання головних військових злочинців європейських країн осі”, відповідно до якої воєнні злочини - це порушення законів чи звичаїв війни. До цих порушень відносяться вбивства, катування або відведення в рабство або для інших цілей цивільного населення окупованої території; вбивства чи катування військовополонених чи осіб, що у морі; вбивства заручників; пограбування громадської чи приватної власності; безглузде руйнування міст чи сіл; руйнування, не виправдане військовою необхідністю, та інші злочини [1].

Також, перелік воєнних злочинів міститься в ст.8 “Римського статуту Міжнародного кримінального суду”, що, зокрема, включає грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з таких діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції: умисне вбивство, катування або нелюдське поводження, у тому числі біологічні експерименти, широкомасштабне

знищення і привласнення майна, що не викликане військовою необхідністю і вчинене незаконно та безглуздо, незаконна депортація або переміщення чи незаконне позбавлення волі, умисне спрямування нападів на цивільні об'єкти, напад на незахищені й такі, що не є військовими цілями, міста, села, помешкання або будівлі чи їх обстріл із застосуванням будь-яких засобів та інш [2].

Враховуючи особливий суспільний характер розслідування таких злочинів, урядом створено ряд платформи саме для фіксації та збору доказів вчинення росією протиправних дій на території України відносно цивільного населення, що порушують норми чинного міжнародного гуманітарного права.

Так, з метою документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, вчинених російською федерацією в Україні Офісом Генерального прокурора за співробітництвом з інтелектуальною громадською ініціативою "IT Defends" створено національну платформу WarCrimes.gov.ua, дані з якої передаються на безоплатній основі Офісу Генерального прокурора для кримінального переслідування причетних до вчинення воєнних злочинів [3].

Крім того, Міністерство внутрішніх справ спільно з експертами Google наразі працюють над проектом із оцифрування наслідків військової агресії російської федерації проти України. Мета означеного проекту - фіксація завданих російськими військами руйнувань в українських містах та селах. Також планується, що цей проект буде у загальному доступі для людей, які хочуть володіти об'єктивними даними про місцевість та своє нерухоме майно. Окремо планується створити сервіс для правоохоронців та рятувальників, які зможуть використовувати його як інформаційно-довідковий ресурс для координації своїх дій та додаткової фіксації стану речей в регіоні [4].

Міністерство закордонних справ України разом із закордонними партнерами створило онлайн-архів російських воєнних злочинів, дані на якому постійно оновлюються у взаємодії з українськими правоохоронними органами та міжнародними організаціями [5].

Також на даний час функціонує міждержавна платформа для збору доказів для захисту та представництва України в Європейському суді з прав людини та Міжнародному суді ООН, яка створена спільно Офісом Президента, Міністерством юстиції України, Міністерством закордонних справ України та Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим. Метою платформи є ефективний збір і обробка інформації про порушення прав людини російською федерацією на території України [6].

Враховуючи значні руйнування російськими військовими української культурної спадщини, Міністерством культури та інформаційної політики України створено ресурс для належного документування вказаних воєнних злочинів. Зібрані матеріали можуть бути використані як докази для кримінального переслідування причетних до злочинів відповідно до українського законодавства у Міжнародному кримінальному суді в Гаазі та спеціальному трибуналі після його створення [7].

Окремого акцентування заслуговують чатботи в Телеграм, створені органами державної влади, за допомогою яких громадяни можуть швидко зафіксувати випадки вчинення воєнних злочинів російських військових на території України, такі як: @russian_war_tribunal_bot - створений Службою

безпеки України, @stop_ru_aggression_bot - створений Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Міністерство цифрової трансформації України також запустило свій чатбот в Телеграм @evorog_bot, за допомогою якого можна зафіксувати переміщення російської військової техніки, що стане доказом дійсного знаходження військових країни-агресора на території України під час здійснення ними бойових завдань. Також вказане міністерство збирає дані через портал Дія про знищення/пошкодження майна українців [8].

Враховуючи, що саме із фіксації протиправних дій та збору доказів на їх підтвердження починається процес формування обвинувачення, з моменту початку військової агресії російської федерації проти України, органами державної влади проведено серйозну роботу над створенням інструментів для фіксування воєнних злочинів російських військових на території України, які в майбутньому стануть доказовою базою для притягнення винних осіб до відповідальності на міжнародному рівні.

Список використаних джерел:

1. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду та покарання головних військових злочинців європейських країн осі. Платформа ефективного регулювання. Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id211232> (дата звернення: 07.02.2023).
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Верховна рада України: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 07.02.2023).
3. Національна платформа WarCrimes.gov.ua: веб-сайт. URL: <https://warcrimes.gov.ua/privacy-policy.html> (дата звернення: 07.02.2023).
4. Міністерство внутрішніх справ: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/video/mvs-ukrayini-razom-iz-google-prodovzuyut-spilnij-proekt-z-cifrovizaciyi-zlociniv-skojenix-okupantami> (дата звернення: 07.02.2023).
5. Russia's war crimes: веб-сайт. URL: <https://war.ukraine.ua/russia-war-crimes/> (дата звернення: 07.02.2023).
6. Humanrights: веб-сайт. URL: <https://humanrights.gov.ua/> (дата звернення: 07.02.2023).
7. Culturecrimes: веб-сайт. URL: <https://culturecrimes.mkp.gov.ua/> (дата звернення: 07.02.2023).
8. ДІЯ державні послуги онлайн: веб-сайт. URL: Режим доступу до документа: <https://diia.gov.ua/services/poshkodzhene-majno> (дата звернення: 07.02.2023).